

Werkwijze en Beoordelingskader

Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek

5 maart 2012

INHOUD

Preambule

1. Inleiding
2. Werkwijze
3. Beoordelingskader
  - 3.1. Algemeen
  - 3.2. Ambitieniveau en realiteitsgehalte
  - 3.3. Aansluiting bij nagestreefde ontwikkelingen op stelselniveau
  - 3.4. Uitvoerbaarheid

BIJLAGE

1. Zwaartepuntvorming
  1. Innovatiecontracten, Human Capital Agenda's voor de topsectoren, Masterplan Bèta en Technologie
  2. de Centres of Expertise (CoE's) in het hbo
  3. EU-programma's: 'Horizon 2020' en 'Erasmus for all'
  4. Sectorplannen

Preambule

De hoofdlijnenakkoorden die de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap mede namens de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie voor wat betreft het groene onderwijs en onderzoek met de universiteiten en hogescholen heeft gesloten (2011), vormen het kader voor in september 2012 te realiseren prestatieafspraken. De Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek (RC) zal vóór 1 augustus 2012 de staatssecretaris adviseren over de uiterlijk 5 mei bij hem ingediende voorstellen voor prestatieafspraken van de individuele universiteiten en hogescholen. Voor u ligt de notitie met daarin de werkwijze en het beoordelingskader van de reviewcommissie. De RC heeft een proces voor ogen waarbij op basis van de door de instelling geformuleerde strategie en ambities heldere bestuurlijke afspraken met de staatssecretaris worden gemaakt. De RC hanteert bij haar werkwijze drie basale uitgangspunten:

1. De instelling is zelf verantwoordelijk voor haar eigen strategische keuzes

De uitgangspunten voor de bestuurlijke verhoudingen tussen instellingen en overheid zijn vertrouwen, autonomie en het afleggen van verantwoording. Instellingen maken hun eigen, strategische keuzes. Het maken van prestatieafspraken past bij deze sturingsfilosofie.

Bij profilering staan het eigen karakter en het ontwikkelingsperspectief van de individuele instelling voorop. De RC hoopt en verwacht dat op deze wijze een grote variëteit aan instellingsprofielen zichtbaar wordt. Om aan deze variëteit recht te doen, beoordeelt de RC de plannen van de instellingen in de eerste plaats in het licht van de voorgeschiedenis en de context van de individuele hogeschool of universiteit. Het oordeel van de reviewcommissie over de voorstellen voor prestatieafspraken betreft het instellingsniveau. De reviewcommissie geeft een integrale beoordeling van de plannen van de instelling.

2. De instelling doet een concreet en transparant voorstel

Afspraken dienen primair betrekking te hebben op doelen en resultaten. Dat vereist dat de prestatieafspraken zo veel mogelijk concreet en *smart*¹ geformuleerd zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de instelling om de eigen strategische keuzes en ambities te onderbouwen en transparant te maken. Het staat de instellingen vrij daarbij al dan niet indicatoren te hanteren, met uitzondering van de conform de hoofdlijnenakkoorden verplichte indicatoren voor onderwijskwaliteit en studiesucces. Men kan gebruik maken van indicatoren die de RC als handreiking op haar website heeft geplaatst. Maar vanzelfsprekend kan men evenzeer gebruik maken van eigen indicatoren, bijvoorbeeld indicatoren die men hanteert bij het uitzetten van de instellingsstrategie of als interne sturingsinformatie.

De RC onderkent de beperkingen van het werken met indicatoren: niet alles wat waardevol is, kan gemeten worden. Daarom worden instellingen nadrukkelijk uitgenodigd om de concrete doelen en indicatoren in te bedden in een kwalitatieve beschrijving van hun (nagestreefde) profiel. Het eigen beargumenteerde verhaal van de instelling staat voorop.

3. De reviewcommissie hanteert een transparant beoordelingskader

Het derde uitgangspunt van de RC is dat het beoordelingskader dat zij hanteert, zo transparant mogelijk dient te zijn. Dit om aan instellingen te kunnen aangeven hoe aan het denken en de dialoog over profilering door de RC wordt vormgegeven. In deze notitie wordt dat beoordelingskader systematisch uitgewerkt. Daarbij is er ook in voorzien dat de RC met elke instelling een gesprek heeft voordat zij haar eindadvies opstelt.

1. Inleiding

Voor u ligt de notitie met daarin de werkwijze en het beoordelingskader van de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek (RC). Op basis van dit kader zal de RC adviseren² aan de staatssecretaris³ over:

- de voorstellen van individuele instellingen voor prestatieafspraken over kwaliteit en studiesucces, profilering en valorisatie.
- de toekenning van een selectief budget voor profilering en zwaartepuntvorming aan individuele instellingen.

Het gaat daarbij om de volgende vragen:

1. Kan de RC de staatssecretaris adviseren de door de instelling voorgestelde prestatieafpraak te ondertekenen? Daarbij is extra aandacht vereist voor de inzet van de instelling bij onderwijskwaliteit en studiesucces. In 2016 wordt beoordeeld of de afgesproken prestaties over de periode tot en met 2015 zijn gerealiseerd. Dit oordeel bepaalt of en in hoeverre de middelen voor 'kwaliteit en studiesucces' (voorwaardelijke financiering) in de periode 2017-2020 worden gecontinueerd.
2. Welke voorstellen van instellingen komen vanaf 2013 in aanmerking voor (hoeveel) extra geld uit het selectieve budget?

Tijdpad

De staatssecretaris van OCW heeft alle universiteiten en hogescholen uitgenodigd uiterlijk op 5 mei 2012 een *voorstel voor een prestatieafpraak* in te dienen. De RC zal elk voorstel beoordelen en daarover adviseren aan de staatssecretaris van OCW.

De RC zal elke instelling in de gelegenheid stellen in mei of juni het voorstel toe te lichten in een individueel *gesprek* met tenminste twee leden van de RC. De instelling kan dit gesprek benutten om in te gaan op eventuele specifieke omstandigheden van de instelling; de RC kan zonodig aanvullende vragen stellen.

De instelling krijgt de gelegenheid om in de week volgend op het gesprek een korte brief op te stellen met aanvullingen op of wijzigingen van het voorstel. Deze brief wordt gestuurd naar de staatssecretaris van OCW met een afschrift aan de RC.

Daarop stelt de RC een *conceptadvies* op dat uiterlijk 13 juli bij de instelling wordt aangeleverd met het verzoek om het advies te controleren op *feitelijke* onjuistheden. Eventuele correcties moeten uiterlijk 20 juli bij de RC binnen zijn.

Vervolgens biedt de RC het *definitieve advies* vóór 1 augustus 2012 aan de staatssecretaris van OCW aan.

2. Werkwijze

Zoals afgesproken in de hoofdlijnenakkoorden zullen de prestatieafspraken betrekking hebben op onderwijskwaliteit en studiesucces, profilering van onderwijs en onderzoek, en valorisatie. De RC zal de voorstellen van de instellingen beoordelen in het licht van hun profiel, de prestaties die zij de afgelopen jaren gerealiseerd hebben en hun ambities voor de toekomst. Daarom wordt van de instellingen gevraagd om aanvullend op hun voorstellen voor de prestatieafpraak een beschrijving te geven van hun profiel, van de prestaties die zij de afgelopen jaren hebben gerealiseerd en van hun ambities voor de komende jaren. In de profielbeschrijving dienen instellingen aan te geven wat hun prioriteiten zijn ten aanzien van de profieldimensies onderwijs, onderzoek en valorisatie en op welke doelgroepen zij zich richten.

Huidig profiel, sterkte-zwakteanalyse en nagestreefd profiel

De RC is zich ervan bewust dat profilering een dynamisch proces is dat zich in de loop van de tijd voltrekt. Niettemin vergt een goede beoordeling door de RC een expliciete beschrijving van het profiel. Het instellingsvoorstel moet de drie volgende elementen bevatten:

1. Een beschrijving van het huidige instellingsprofiel

De instelling wordt ten eerste gevraagd het huidige instellingsprofiel te beschrijven, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar de profieldimensies onderwijs, onderzoek en valorisatie. Het is aan de instelling om aan te geven welke dimensies men in welke mate relevant acht voor het instellingsprofiel.

2. Een analyse van de sterktes en zwaktes van de instelling

De RC vraagt ten tweede aan de instelling om in het voorstel aan te geven welke strategische afwegingen ten grondslag liggen aan de in de profielbeschrijving en het voorstel voor de prestatieafpraak neergelegde keuzes. De RC realiseert zich dat de instellingen weinig tijd hebben om een integrale sterkte-zwakteanalyse op te stellen. Desgewenst kan een instelling bestaande documenten benutten.

3. Een beschrijving van de voorgenomen wijzigingen van of aanscherpingen in het instellingsprofiel

Ten derde wordt de instelling uitgenodigd om aan te geven welke aanscherpingen of wijzigingen men wil aanbrengen in het profiel van de instelling. De RC vraagt de instelling om aan te geven:

- de ambities voor onderwijs, onderzoek en/of valorisatie uitgedrukt in kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen, die tijdens de review in 2016 kunnen worden geëvalueerd.
- de voornemens met betrekking tot het bijstellen van het onderwijs- en onderzoekaanbod met het oog op het nagestreefde profiel.

Het staat de instelling vrij om bij de drie hierboven aangegeven elementen van het instellingsvoorstel al dan niet gebruik te maken van indicatoren. Ter ondersteuning van de instellingen reikt de RC op haar website (www.rchoo.nl) een groslijst van indicatoren aan voor elk van de drie profieldimensies en voor de context van de instelling. Tevens is op de website van de RC relevante achtergrondinformatie voor de instellingen beschikbaar.

Ook kan de instelling zelf beslissen of men de door de RC aangereikte informatie wel of niet wil gebruiken en/of men eigen indicatoren wenst te hanteren. Uitgezonderd zijn de 'verplichte indicatoren'⁴ voor onderwijs (onderwijskwaliteit en studiesucces; voor de

exacte definitie van deze indicatoren zie website RC) zoals vastgelegd in de hoofdlijnenakkoorden met de universiteiten en hogescholen en de daarbij afgesproken keuzevrijheden (zie ook paragraaf 3.2). Voor deze indicatoren geldt dat zij in elk voorstel aan de orde moeten komen. In het geval dat de instelling voor eigen indicatoren kiest, vraagt de RC een adequate beschrijving per indicator en een validering van de bijgeleverde empirische informatie.

De RC vraagt instellingen aan te geven hoe de relevante stakeholders (zoals bijvoorbeeld werkgevers, studenten, docenten en onderzoekers) zijn betrokken bij de besluitvorming over de prestatieafspraken.

Beoordelingscriteria

De RC zal de voorstellen van de instellingen toetsen aan de volgende drie criteria:

- het ambitieniveau en realiteitsgehalte;
- de aansluiting bij gewenste ontwikkelingen op stelselniveau;
- de uitvoerbaarheid.

Het derde criterium wordt uitsluitend betrokken bij de beoordeling ten behoeve van de toekenning van geld uit het selectieve budget. De wijze waarop de RC deze drie criteria zal hanteren, wordt in het beoordelingskader (paragraaf 3) nader uitgewerkt.

Het belang van de specifieke context en historie van een instelling

Bij profilering staat het eigen karakter en het ontwikkelingsperspectief van de individuele instelling voorop. Om daar recht aan te doen, beoordeelt de RC de voorstellen in de eerste plaats in het licht van de specifieke context en historie van de instelling. Centrale vragen zijn of de voorstellen voldoende ambitieus en haalbaar zijn en of ze aansluiten bij de gewenste ontwikkelingen op stelselniveau.

Daarbij is het voor de RC van belang om een beeld te hebben van de ontwikkeling van de instelling over de afgelopen periode (Welke stappen zijn de laatste jaren gezet? Tot welke resultaten heeft dit geleid? Welke lessen uit het verleden worden getrokken?) en van de specifieke omstandigheden die bij de beoordeling zouden moeten worden betrokken.

De RC zal zelf relevante contextuele informatie verzamelen, maar zij spoort de instellingen aan om hun context en historie nadrukkelijk in beeld te brengen.

Vergelijkend perspectief

In aanvulling op deze aandacht voor context en historie zal de RC bezien hoe de plannen van de instellingen zich verhouden tot de voornemens van vergelijkbare instellingen. Instellingen kunnen daartoe ook zelf (nationale en/of internationale) relevante instellingen benoemen. Een voorwaarde hierbij is dat de betreffende universiteit of hogeschool ervoor zorgt dat betrouwbare data van de gekozen instellingen tijdig beschikbaar zijn voor de RC.

Geen format

De instelling kan zelf bepalen op welke wijze zij het voorstel voor de prestatieafspraken wenst te presenteren. Er is geen verplicht format voor het opstellen van het voorstel. Een instelling kan daarbij gebruik maken van bestaande documenten of plannen. De RC gaat ervan uit dat de hier beschreven werkwijze en het beoordelingskader voldoende aanknopingspunten bieden voor de instelling om te bepalen of zij de door de RC gevraagde informatie heeft verschaft.

De RC stelt een maximum aan de omvang van het voorstel, namelijk 40 pagina's inclusief eventuele bijlagen. Het staat de instelling natuurlijk vrij om een minder omvangrijk document aan te leveren.

3. Beoordelingskader

3.1 Algemeen

Criteria

Het beoordelingskader is samengesteld uit drie criteria die in deze paragraaf nader worden uitgewerkt:

- ambitieniveau en realiteitsgehalte (3.2);
- aansluiting bij gewenste ontwikkelingen op stelselniveau (3.3);
- uitvoerbaarheid (3.4).

De RC zal zich een oordeel vormen over de instellingsvoorstellen aan de hand van deze drie criteria en zal dat oordeel tot uitdrukking brengen in drie daarop betrekking hebbende ordinale vijfpuntsschalen.

De RC zal haar beoordeling van de criteria uitvoeren op instellingsniveau. Omdat profilering echter soms juist ook op een lager aggregatieniveau plaatsvindt, wil de RC hier ruimte voor bieden. Als instellingen voorstellen en plannen concreet maken op het niveau van opleidingen, faculteiten, *schools* of sectoren zal de RC de betreffende informatie in haar oordeel betrekken.

Weging

Zoals in de inleiding aangegeven, zal de RC oordelen over de volgende twee vragen:

- Is er sprake van een adequaat voorstel voor een prestatieafspraken?
- Komt de instelling in aanmerking voor extra – en zo ja, hoeveel – geld uit het 'selectieve budget'?

Bij beide oordelen zal de RC hetzelfde beoordelingskader hanteren, zij het dat er bij de eerste vraag geen beoordeling plaatsvindt op het derde criterium uitvoerbaarheid. Daarnaast zal de RC de drie criteria bij de twee oordelen verschillend wegen.

Prestatieafspraken

De RC zal bij haar oordeelsvorming over de prestatieafspraken tot een positief oordeel komen als op het eerste (ambitieniveau en realiteitsgehalte) en tweede (aansluiting bij gewenste stelselontwikkelingen) criterium ten minste een 3 wordt gescoord op de hierna te presenteren vijfpuntsschalen. Er vindt geen beoordeling plaats op het derde criterium (uitvoerbaarheid).

Daarnaast zal de RC tot een positief oordeel komen wanneer instellingen die een 2 scoren op het tweede criterium 'aansluiting', dat kunnen compenseren met een score 4 of 5 op het eerste criterium 'ambitie en realiteitsgehalte'. Dit biedt ruimte aan instellingen die een brede en vergaande kwaliteitsverbetering als eerste prioriteit kiezen.

Selectieve budget

Bij de oordeelsvorming over een mogelijke toekenning uit het selectieve budget geldt dat de scores op elk van de drie criteria tenminste een 3 zullen moeten zijn. Daarnaast zal bij deze beoordeling het criterium 'aansluiting bij gewenste ontwikkelingen op stelselniveau' relatief zwaar wegen. De RC hanteert daarbij de volgende verdeling:

- ambitieniveau en realiteitsgehalte: 25%
- aansluiting bij gewenste ontwikkelingen op stelselniveau: 50%
- uitvoerbaarheid: 25%.

Instellingen hoeven geen apart plan in te dienen voor het selectieve budget. Wel kan een instelling desgewenst zelf onder de aandacht brengen voor welke ambities of voornemens men in het bijzonder de middelen wil aanwenden. De RC zal adviseren hoe het selectieve budget wordt verdeeld over de voorstellen die aan de minimumvoorwaarden voldoen en die het beste scoren op de gewogen criteria.

Zoals in het hoofdlijnenakkoord met de hogescholen is afgesproken, is een deel van het selectieve budget ook beschikbaar voor instellingen die zich nadrukkelijk onderscheiden ten opzichte van andere instellingen in termen van ambitie of aanhoudend bewezen (onderwijs)kwaliteit. De RC vertaalt dat in een 5-score op het eerste criterium.

Bij de universiteiten zal de RC er nadrukkelijk op letten dat bij de beoordeling niet alleen de voorgenomen ambitie maar ook de *past performance* expliciet wordt meegenomen.

Daarbij blijft gelden dat er aanknopingspunten moeten zijn voor aansluiting bij de nagestreefde stelselontwikkelingen en dat sprake moet zijn van voldoende uitvoerbaarheid.

Bij haar advies over de hoogte van het toe te kennen bedrag zal de RC rekening houden met de omvang van de instelling (in termen van studentenaantallen), maar de kwaliteit van de voorstellen zal leidend zijn.

De instellingen die middelen krijgen uit het selectieve budget worden hiermee in staat gesteld de door hen voorgestelde plannen sneller uit te voeren en de gestelde ambities eerder te realiseren, te intensiveren of te verdiepen. Bij de *midtermreview* in 2014 zal een lichte toets plaatsvinden om te bepalen of de middelen effectief zijn ingezet en of de plannen van de grond zijn gekomen.

Ten minste de helft van het selectieve budget voor het hbo is beschikbaar voor inhoudelijke zwaartepuntvorming. Een cruciale conditie in dit verband is dat de selectieve middelen slechts beschikbaar komen wanneer de basiskwaliteit van alle bacheloropleidingen van de hogeschool volgens NVAO-oordelen op orde is.

3.2 Ambitieniveau en realiteitsgehalte

Begripsomschrijving

Het criterium 'ambitieniveau en realiteitsgehalte' wordt gedefinieerd als de mate waarin de instelling een verbetering van haar (activiteiten en) prestaties nastreeft, waarbij tegelijkertijd aannemelijk wordt gemaakt dat de ambitie te realiseren is. Van belang is dat er evenwicht is tussen de nagestreefde activiteiten en prestaties enerzijds en de kans op verwezenlijking daarvan anderzijds.

Aandachtspunten bij de beoordeling

De RC zal geformuleerde ambities primair bezien in relatie tot de context en historie van de betreffende instelling. Zij zal in het recente verleden gemaakte strategische keuzes en gerealiseerde verbeteringen bij haar oordelen betrekken. Ook het handhaven van een al bestaand hoog prestatieniveau kan als ambitieus gelden. De RC spoort de instellingen aan om deze punten, waar relevant, in het voorstel onder de aandacht van de RC te brengen.

De voorstellen zullen in ieder geval een concrete beschrijving moeten bevatten van de voornemens en beoogde resultaten voor 2015, omdat de RC na 2015 haar eindadvies zal geven. Dit laat onverlet dat de instelling een ambitie voor de langere termijn kan formuleren.

De vrijheidsgraden voor de instelling bij het formuleren van haar ambities verschillen voor onderwijs, onderzoek en valorisatie. Hierna wordt nader op deze verschillen ingegaan.

Onderwijs, inclusief 'onderwijskwaliteit en studiesucces'

Instellingen worden uitgenodigd om kort een algemene karakterisering van (hun benadering van) het onderwijs te geven om zo het profiel van de instelling op deze dimensie te kenschetsen. Daarbij geven instellingen aan hoe zij aandacht besteden aan intensivering van het onderwijs, verbetering van het rendement van hun opleidingen, het terugdringen van uitval en studie-switch, het tot stand brengen van een meer ambitieuze en minder vrijblijvende studiecultuur en het verbeteren van de docentkwaliteit.

Universiteiten worden opgeroepen in het verlengde van het rapport van de commissie-Veerman aan te geven in welke mate en op welke wijze zij aandacht besteden aan academische vorming. Daarnaast wordt hen gevraagd te beschrijven hoe zij meer differentiatie in het onderwijs zullen realiseren.

Ook hogescholen staan voor een tweeledige opdracht: én de kwaliteit van de bacheloropleidingen omhoog brengen én meer differentiatie in het onderwijsaanbod bewerkstelligen. Daarbij hoort ook de versterking van het praktijkgericht onderzoek als kwaliteitsimpuls voor het onderwijs.

Voor 'onderwijskwaliteit en studiesucces' zijn in de hoofdlijnenakkoorden afspraken gemaakt over indicatoren waarop instellingen ambities zullen formuleren: uitval, rendement, switch, docentkwaliteit, onderwijsintensiteit, kwaliteit of excellentie. Daarnaast zullen de voorstellen ook concrete doelstellingen bevatten met betrekking tot de indirecte kosten. Universiteiten en hogescholen hebben de vrijheid om bij enkele indicatoren eigen definities te hanteren, mits beargumenteerd en gevalideerd. Dit laat onverlet dat een instelling desgewenst aanvullende indicatoren in deze profieldimensie kan kiezen.

De RC onderkent overigens dat er een spanningsveld kan bestaan tussen de indicatoren onderling. Zo wordt in het hoofdlijnenakkoord met de HBO-raad gesteld dat de partijen zich bewust zijn van de spanning die bestaat tussen de noodzaak de bachelorstandaard te verhogen, terwijl de kwaliteit van de instroom onder druk staat en het studiesucces moet toenemen. Bij de beoordeling van de prestatieafspraken zal rekening worden gehouden met dit trilemma. In het hoofdlijnenakkoord met de VSNU is als randvoorwaarde opgenomen dat de verbetering van het rendement niet ten koste mag gaan van de kwaliteit en het eindniveau van de opleidingen. Een hoge ambitie op de ene indicator kan gepaard gaan met een minder hoge ambitie op een andere indicator. In de hoofdlijnenakkoorden is expliciet aangegeven dat instellingen op dit punt ruimte hebben om eigen keuzes te maken.

Tevens zal de RC rekening houden met het tijdstip waarop veranderende wet- en regelgeving met betrekking tot bijvoorbeeld selectie in het hoger onderwijs, toelatingsvoorwaarden mbo-hbo, doorstroom hbo-wo en vervroeging van de aanmelddatum operationeel is.

Voor *excellentie in onderwijs* zal de RC twee benaderingen hanteren. Ten eerste kan de instelling als indicator de deelnamepercentages van studenten aan excellentietrajecten gebruiken. Het kan daarbij gaan om al in het kader van het lopende Sirius Programma gehonoreerde of nog door de instelling te ontwikkelen trajecten. In het laatste geval dienen deze trajecten nadrukkelijk onderdeel te zijn van het instellingsvoorstel en is externe validering van het excellente karakter van het programma vereist om bij gebruik als indicator overtuigend te zijn. Daartoe moet een dergelijk te ontwikkelen excellentietraject uiterlijk in 2013 beoordeeld zijn door de commissie van *leading experts* van het Sirius Programma. De RC zal met deze commissie hier afspraken over maken.

Ten tweede wordt de instelling de mogelijkheid geboden te kiezen voor de twee andere voor onderwijskwaliteit benoemde indicatoren NSE-oordeel⁵ en goed/excellent score NVAO.

Tot slot wordt hogescholen en universiteiten gevraagd aan te geven welke keuzes men heeft gemaakt. Zijn er delen van het onderwijsaanbod die de instelling wil afbouwen, bijstellen of uitbreiden?

Onderzoek

Universiteiten en hogescholen zijn op verschillende manieren betrokken bij onderzoek. De RC probeert daarom recht te doen aan een breed scala van onderzoekstypen, van fundamenteel en toegepast tot praktijkgericht onderzoek. Waar bij de hogescholen het referentiekader veelal regionaal of nationaal van karakter is, is universitair onderzoek eerder gericht op kennisproductie en -verspreiding in een mondiaal wetenschappelijk verband.

Voor universitair onderzoek zijn meer, en meer robuuste, indicatoren beschikbaar dan voor het praktijkgericht onderzoek dat hogescholen uitvoeren. Indicatoren voor praktijkgericht onderzoek en valorisatie liggen bij hogescholen sterk in elkaars verlengde. Verbinding met de beroepspraktijk en terugkoppeling naar het onderwijs zijn algemeen erkende kernpunten. Via projecten als Evaluating Research in Context (ERiC, NWO⁶) is aan de ontwikkeling van indicatoren gewerkt en ook in het kader van de Validatiecommissie Kwaliteitszorg Onderzoek (VKO) krijgen specifieke indicatoren voor prestaties en impact van praktijkgericht onderzoek aandacht. Een selectie daaruit is bij wijze van voorbeeld in de grolijst van indicatoren op de website van de RC opgenomen.

Ook voor het onderzoek vraagt de RC om aan te geven welke onderdelen van het onderzoek de instelling wil afbouwen, uitbreiden of bijstellen.

Wat in termen van ambitieniveau in de profieldimensie 'onderzoek' als een (sterke) verbetering kan gelden, hangt uiteraard af van het type instelling en de onderzoeksdoelstellingen, het disciplinaire specialisatieprofiel, en de uitgangssituatie van de instelling. In de Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap en in het hoofdlijnenakkoord is in dit licht aangegeven dat universiteiten hun wetenschappelijk profiel zullen versterken door zwaartepunten te vormen en door samen te werken.

Valorisatie

In de hoofdlijnenakkoorden is afgesproken om vóór 2015 te streven naar een breed gedragen set van valorisatie-indicatoren. Deze kan als basis dienen voor nadere afspraken over valorisatie na 2015. Bij de ontwikkeling van de set zijn de ministeries van OCW en EL&I, de VSNU, de HBO-raad, de KNAW en de Landelijke Commissie Valorisatie betrokken. De RC zal dit traject rond het ontwikkelen en testen van valorisatie-indicatoren nadrukkelijk volgen. Voor de komende prestatieafspraken vraagt de RC instellingen aan te geven wat hun ambities zijn op het gebied van valorisatie, zo mogelijk aan de hand van indicatoren.

De RC benadrukt opnieuw dat mogelijke verbeteringen in termen van valorisatie-activiteiten en prestaties sterk afhankelijk zijn van het type instelling en de doelstellingen, het disciplinaire specialisatieprofiel, en de uitgangssituatie van de instelling.

Wat betreft 'valorisatie' zal de RC bij de beoordeling van de voorstellen voor de prestatieafspraken de in de hoofdlijnenakkoorden genoemde aandachtspunten betrekken. Bij de universiteiten gaat het daarbij om:

- ambities op valorisatiegebied en de concretisering hiervan, waaronder:
- de wijze waarop de instelling valorisatie in de organisatie (inclusief onderwijs in ondernemendheid en ondernemerschap) en het HRM-beleid verankert.

Bij de hogescholen gaat het erom:

- wat tot 2015 in onderwijs in ondernemendheid en ondernemerschap alsmede in kennisbenutting van het praktijkgericht onderzoek is bereikt en welke stappen de instelling daarvoor zet;
- hoe de instelling organisatorisch en qua professionele infrastructuur (in het HRM-beleid) kennisbenutting en ondernemerschapsonderwijs verankert.

Beoordeling

De RC zal haar beoordeling op het criterium 'ambitieniveau en realiteitsgehalte' tot uitdrukking brengen via een score op de volgende vijfpuntsschaal. Deze schaal zal de RC gebruiken voor een integraal oordeel over het ambitieniveau van het voorstel.

Punten	Betekenis
5	<p>Het instellingsvoorstel is bijzonder ambitieus. De ambitie is overtuigend realiseerbaar gegeven de context, historie en gekozen strategie met bijbehorende maatregelen van de instelling.</p> <p>De instelling zal naar verwachting bij het behalen van de ambitie haar positie ten opzichte van de huidige situatie sterk verbeteren of haar thans reeds sterke positie kunnen consolideren. Duidelijk zichtbare en verifieerbare vooruitgang ten opzichte van de huidige situatie is te verwachten tijdens de review in 2016. Als een instelling in de afgelopen jaren al een scherp profiel heeft opgebouwd in combinatie met aanhoudend bewezen hoge kwaliteit, zal handhaving op hetzelfde hoge niveau ook als ambitieus worden gekwalificeerd.</p>
4	<p>Het instellingsvoorstel is ambitieus. Gegeven de context en historie van de instelling lijkt de ambitie realiseerbaar. De ambitie is goed realiseerbaar gegeven de context en historie van de instelling en de gekozen strategie met bijbehorende maatregelen. De instelling zal naar verwachting bij het behalen van de ambitie haar positie ten opzichte van de huidige situatie verbeteren; zichtbare en verifieerbare verbeteringen ten opzichte van de huidige situatie zijn te verwachten tijdens de review in 2016.</p>
3	<p>Het instellingsvoorstel is merendeels ambitieus. De ambitie lijkt realiseerbaar gegeven de context, historie en gekozen strategie met bijbehorende maatregelen.</p> <p>Zichtbare en verifieerbare verbeteringen ten opzichte van de huidige situatie zijn op het merendeel van de onderdelen te verwachten tijdens de review in 2016.</p>
2	<p>Het instellingsvoorstel schiet merendeels tekort voor wat betreft ambitie en realiseerbaarheid gegeven de context en historie van de instelling.</p> <p>Zichtbare en verifieerbare verbeteringen ten opzichte van de huidige situatie zijn slechts voor weinig onderdelen te verwachten tijdens de review in 2016.</p>
1	<p>Het instellingsvoorstel schiet sterk tekort voor wat betreft ambitie en realiseerbaarheid gegeven de context en historie van de instelling.</p> <p>Zichtbare en verifieerbare verbeteringen ten opzichte van de huidige situatie zijn niet te verwachten tijdens de review in 2016. De instelling zal naar verwachting met deze formulering van de ambitie haar positie ten opzichte van de huidige situatie niet verbeteren.</p>

3.3 Aansluiting bij nagestreefde ontwikkelingen op stelselniveau: zwaartepuntvorming en differentiatie

Begripsomschrijving

In diverse documenten (strategische agenda, hoofdlijnenakkoorden, Innovatiecontracten en 'Human Capital Agenda's' in de topsectoren, Masterplan Bèta en Technologie, sectorplannen, EU-programma's 'Horizon 2020' en 'Erasmus for all') zijn wensen voor de toekomstige ontwikkeling van het hoger onderwijs, het onderzoek en de valorisatie vastgelegd. Deze documenten zijn in bijlage 1 samengevat. Deze vormen de basis voor het tweede criterium. De RC zal een oordeel geven over de mate waarin de voorstellen aansluiten bij twee hoofdprioriteiten: zwaartepuntvorming en differentiatie van het onderwijs. Met name voor zwaartepuntvorming is van belang dat door de instellingen wordt ingespeeld op de in bijlage 1 benoemde punten.

Zoals hiervoor aangegeven, zal de RC dit criterium relatief zwaar laten wegen bij de advisering over de eventuele toekenning van financiële middelen uit het selectieve budget.

Universiteiten

A. Inzet voor prestatieafspraken

Bij *zwaartepuntvorming* bij universiteiten gaat het om het creëren van focus en massa, een sterkere koppeling van onderwijs aan onderzoek, het behoud van eigen wetenschappelijke sterktes, het inspelen op de Innovatiecontracten en 'Human Capital Agenda's' in de topsectoren en op de nieuwe EU-programma's aangaande onderwijs en onderzoek.

Differentiatie van het onderwijs richt zich bij de universiteiten op herordening van het onderwijsaanbod, verbreding van de bacheloropleidingen, samenwerkingsverbanden bij kleine opleidingen en excellentietrajecten. Deze differentiatie dient gekoppeld te zijn aan de versterking van de aansluiting van het opleidingsaanbod bij het profiel van de universiteit en bij de topsectoren. Herordening leidt nu al tot een sterkere verbinding van de masteropleidingen met onderzoekszwaartepunten. De vorming van landelijke master-programma's kan hierbij zinvol zijn.

B. Selectieve budget

De voornemens ten aanzien van zwaartepuntvorming in onderwijs en onderzoek en differentiatie voor de periode 2013-2016 wegen relatief zwaar mee bij de toekenning voor extra middelen uit het selectieve budget. Deze middelen maken voor de universiteiten onderdeel uit van het onderwijsbudget. Maar bij de beoordeling van de voornemens van de universiteiten door de RC staat de integraliteit van onderwijs en onderzoek voorop.

De RC zal er nadrukkelijk op letten dat bij de beoordeling niet alleen de voorgenomen ambitie maar ook de *past performance* expliciet wordt meegenomen.

Hogescholen

A. Inzet voor prestatieafspraken

Elke hogeschool beschrijft welke stappen de afgelopen jaren zijn gezet op het gebied van zwaartepuntvorming of thematische profilering, differentiatie van het onderwijs, herordening van het opleidingsaanbod en aansluiting op de topsectoren. Tevens beschrijft de hogeschool welke resultaten daarmee bereikt zijn, wat de ambities voor de komende jaren zijn en welke maatregelen genomen worden om die ambities te

realiseren. Daarbij wordt rekening gehouden met de sectorale verkenningen en afspraken die gemaakt zijn in het kader van sectorplannen.

Zwaartepuntvorming in de hbo-sector is gericht op de versterking van het praktijkgericht onderzoek via publiek-private samenwerking in combinatie met hoogwaardig onderwijsaanbod, en het inspelen op de 'Human Capital Agenda's' in de topsectoren en maatschappelijke uitdagingen.

Bij *differentiatie* in het hoger beroepsonderwijs gaat het om het aansluiten bij sectorale verkenningen en het realiseren van een profielbepalende differentiatie in onderwijsprogramma's. Hierbij kan gedacht worden aan driejarige vwo-trajecten, meer excellentie (zie ook paragraaf 3.2), Associate-degree- en hbo-masterprogramma's. De twee laatstgenoemde programma's dienen nadrukkelijk afgestemd te zijn op de behoefte van werkenden en het bedrijfsleven. Ook dienen de masterprogramma's te fungeren als doorstroomtraject voor bachelorstudenten, bijvoorbeeld voor studenten uit honoursclasses en de driejarige trajecten voor vwo'ers. Voor de Ad geldt dat het van belang is een relatie te leggen met de uitkomsten van de commissie Ad⁷ (uitrol succesvolle programma's en top 25 vanuit werkveld).

Hogescholen hebben de mogelijkheid om een eigen tijdsvenster te hanteren dat aansluit bij hun ontwikkelingsproces. Op basis hiervan doet elke hogeschool concrete voorstellen voor de eigen profilering. Dit kan betrekking hebben op de ontwikkeling van inhoudelijke zwaartepunten, herijking van het onderwijsaanbod, excellentie en/of onderwijskundige differentiatie van het onderwijs voor de periode waarover prestatieafspraken worden gemaakt.

Daarbij is in het hoofdlijnenakkoord met de HBO-raad vastgesteld dat hogescholen over het algemeen een regionale functie vervullen, zeker waar het de bacheloropleidingen betreft. Om aan de lokale vraag van de arbeidsmarkt én van de studenten te voldoen, is voor de meeste hogescholen een breed, multisectoraal karakter dan ook het uitgangspunt. Tevens is afgesproken dat sectorale verkenningen een belangrijk instrument zijn voor herijking van het opleidingsaanbod.

B. Selectieve budget

De voornemens ten aanzien van zwaartepuntvorming en differentiatie voor de periode 2013-2016 wegen relatief zwaar mee bij de toekenning voor extra middelen uit het selectieve budget.

In het hoofdlijnenakkoord met de HBO-raad is daarnaast aangegeven dat het selectieve budget ook bedoeld is ter honorering van zeer hoge ambities en *aanhoudend (bewezen) prestaties van hogescholen op het gebied van kwaliteit*. Het laatste punt wordt door de RC gehonoreerd bij het eerste criterium (voorwaarde is een 5-score op het eerste criterium ambitie en realiteitsgehalte, zie paragraaf 3.2).

Tenminste de helft van het selectieve budget voor het hbo is beschikbaar voor zwaartepuntvorming. Het budget dat aan een Centre of Expertise (CoE) kan worden toegekend, is in beginsel gelijk aan het budget dat instellingen tijdens de vorige toekenningsronde voor Centres of Expertise konden krijgen (€1 miljoen per jaar voor een beperkt aantal jaren). Voor een CoE gelden in elk geval de voorwaarden dat het CoE past in het profiel van de instelling en dat er sprake is van co-financiering en publiek-private samenwerking. Gezien de korte termijn waarop de voorstellen moeten worden ingediend, zal een deel van de uitwerking in 2013 kunnen plaatsvinden (zie ook bijlage 1).

Specifiek voor het hoger agrarisch onderwijs (hao) geldt dat met de selectieve middelen verder inhoud wordt gegeven aan het vervolgtraject in het verlengde van het sectorplan hao.

Aandachtspunten bij de beoordeling

De RC zal elk instellingsvoorstel beoordelen op:

- de mate waarin wordt aangesloten op een of beide hoofdprioriteiten (zwaartepuntvorming en differentiatie van het onderwijs) en
- hoe dit tot uitdrukking komt in de nagestreefde profielen.

Een belangrijk doel van profilering, zoals aan de orde gesteld in de genoemde beleidsdocumenten, is dat de individuele instelling, gegeven de context en historie van de instelling, scherpe keuzes maakt die de doelmatigheid en kwaliteit van het onderwijs en onderzoek kunnen verhogen. De RC zal in haar oordeelsvorming meewegen of een instelling concrete en zichtbare stappen zet zoals afbouw, concentratie of krachtenbundeling. De RC zal daarbij in ogenschouw nemen of voorstellen consequenties hebben voor andere instellingen en/of er overlap aanwezig is met het aanbod van veel andere instellingen.

De RC hecht grote waarde aan instellingsoverstijgende afspraken. Deze zal zij in het oordeel nadrukkelijk meenemen, mits zichtbaar gemaakt in de voorstellen van alle betrokken instellingen.

Daarnaast zal de RC rekening houden met het type instelling en haar context. Zo zal een monosectorale pabo minder vergaand kunnen aansluiten bij differentiatie en zwaartepuntvorming dan een brede grote hogeschool.

Beoordeling

De RC zal haar beoordeling op het criterium 'aansluiting bij nagestreefde ontwikkelingen op stelselniveau' tot uitdrukking brengen via de score op de volgende vijfpuntsschaal:

Punten	Betekenis
5	Het instellingsvoorstel zet zeer sterk in op differentiatie en zwaartepuntvorming. Het instellingsvoorstel bevat hierop sterk toegesneden scherpe keuzes ten aanzien van het onderwijs- en onderzoekaanbod. De keuzes zijn zeer goed gerelateerd aan de relevante (regionale of (inter)nationale) omgeving.
4	Het instellingsvoorstel zet sterk in op differentiatie en zwaartepuntvorming. Het instellingsvoorstel bevat hierop toegesneden scherpe keuzes ten aanzien van het onderwijs- en onderzoekaanbod. De keuzes zijn goed gerelateerd aan de relevante (regionale of (inter)nationale) omgeving.
3	Het instellingsvoorstel zet substantieel in op differentiatie en zwaartepuntvorming. Het instellingsvoorstel bevat hierop toegesneden keuzes ten aanzien van het onderwijs- en onderzoekaanbod. De keuzes zijn voldoende gerelateerd aan de relevante (regionale of (inter)nationale) omgeving.
2	Een beperkt deel van het instellingsvoorstel zet in op differentiatie en zwaartepuntvorming. Het instellingsvoorstel bevat enkele hierop toegesneden keuzes ten aanzien van het onderwijs- en onderzoekaanbod. De keuzes zijn matig gerelateerd aan de relevante (regionale of (inter)nationale) omgeving.
1	Het instellingsvoorstel zet niet of nauwelijks in op differentiatie en zwaartepuntvorming. Het instellingsvoorstel bevat niet of nauwelijks hierop toegesneden keuzes ten aanzien van het onderwijs- en onderzoekaanbod.

3.4 Uitvoerbaarheid

Begripsomschrijving

Het derde door de RC te hanteren criterium betreft de 'uitvoerbaarheid' van een instellingsvoorstel. Dit criterium wordt uitsluitend betrokken bij de beoordeling ten behoeve van het selectieve budget.

Bij het criterium 'uitvoerbaarheid' gaat het de RC erom in hoeverre de instelling in haar voorstel aannemelijk maakt dat zij het nagestreefde profiel kan realiseren. Daarom zou de instelling - beknopt, maar zo concreet mogelijk - dienen aan te geven hoe zij zich voorneemt de ambities waar te maken.

Aandachtspunten bij de beoordeling

Daarbij is het onder meer van belang dat de instelling aandacht besteedt aan:

- de samenhang tussen de voorgenomen ambities, de te nemen beslissingen en de in te voeren maatregelen;
- recente succesvolle initiatieven die aansluiten bij de geformuleerde ambities;
- de beschikbare capaciteit en middelen;
- de verankering in de instelling(strategie), alsmede een duurzame consistente aanpak.

De RC zal hierbij bijzondere aandacht besteden aan de voornemens met betrekking tot zwaartepuntvorming en differentiatie.

Beoordeling

De RC zal haar beoordeling op het criterium 'uitvoerbaarheid' tot uitdrukking brengen via een score op de volgende vijfpuntsschaal:

Punten	Betekenis
5	Het instellingsvoorstel is bijzonder goed uitvoerbaar. De instelling stelt duidelijke prioriteiten bij de inzet van capaciteit en middelen en geeft zeer overtuigend aan hoe de strategie met bijbehorende doelen zal worden gerealiseerd.
4	Het instellingsvoorstel is uitvoerbaar. De instelling stelt prioriteiten bij de inzet van capaciteit en middelen en geeft overtuigend aan hoe de strategie met bijbehorende doelen zal worden gerealiseerd.
3	Het instellingsvoorstel is merendeels uitvoerbaar. Voor een groot deel van de strategie en bijbehorende doelen geeft de instelling overtuigend aan dat deze zullen worden gerealiseerd.
2	Het instellingsvoorstel is niet meer dan gedeeltelijk uitvoerbaar. Het is onvoldoende duidelijk hoe de strategie met bijbehorende doelen zal worden gerealiseerd.
1	Het instellingsvoorstel is niet of nauwelijks uitvoerbaar. Het wordt (vrijwel) niet duidelijk hoe de strategie met bijbehorende doelen zal worden gerealiseerd.

Zwaartepuntvorming

Voor zwaartepuntvorming is het volgende van belang:

1. de Innovatiecontracten (2012) en de 'Human Capital agenda's (2012) voor de topsectoren; Masterplan Bèta en Technologie;
2. de gewenste Centres of Expertise (CoE) in het hbo;
3. de EU-programma's ten aanzien van onderzoek ('Horizon 2020') en onderwijs ('Erasmus for all');
4. de relevante sectorplannen.

1. Innovatiecontracten en 'Human Capital Agenda's'

Dit voorjaar zullen de *Human Capital Agenda's* (HCA's) en de Innovatiecontracten (IC's) voor de door het kabinet vastgestelde topsectoren⁸ beschikbaar komen. Het betreft de volgende sectoren:

- Agrofood
- Chemie
- Creatieve Industrie
- Energie
- High tech
- Life sciences
- Logistiek
- Tuinbouw
- Water

In de HCA's worden afspraken gemaakt over het verbeteren van de aansluiting – kwantitatief en kwalitatief - tussen het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen. De topsectoren stellen daarnaast een gezamenlijk Masterplan Bèta en Technologie op, dat de bestaande en nieuwe activiteiten rond dit thema verbindt.

De IC's geven een overkoepelende strategie voor kennisontwikkeling en innovatie. De economische en maatschappelijke innovatiebehoefte in de betreffende sector vormen hierbij het uitgangspunt. Onderdeel van de IC's zijn publiek-private samenwerkingsvormen en de vorming van Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI). Daarnaast wordt aandacht besteed aan sectordoorsnijdende thema's, zoals biobased economy, nanotechnologie, sociale infrastructuur en ICT. Ook zullen de topsectoren inspelen op Europese thema's en andere internationale netwerken.

De RC vraagt de instelling - afhankelijk van het profiel van de hogeschool of universiteit - in het voorstel in te gaan op één of meer agenda's en/of contracten. Gevraagd wordt concreet inzichtelijk te maken hoe de topsectoren terug te vinden zijn in het nagestreefde profiel van de instelling; bijvoorbeeld het stimuleren van de groei van het aantal studenten in voor topsectoren relevante opleidingen of het maken van keuzes ten aanzien van het onderwijs- en onderzoeks aanbod.

Masterplan Bèta en Technologie

De negen topsectoren hebben gezamenlijk het Masterplan Bèta en Technologie (MB&T) opgesteld. De langetermijnambitie (2025) is dat 40% van alle afgestudeerden een bèta- en technologische opleiding heeft genoten. Als onderdeel van deze ambitie stellen de topsectoren zich als doel om gedurende een langere periode minstens 40.000 bèta-technologische mensen per jaar extra aan te trekken door opleiding en zijinstroom. Naast deze verhoging is ook een kwaliteitsslag nodig in het onderwijs en de beroepsbevolking. In het masterplan zijn vier inhoudelijke speerpunten geïdentificeerd voor het bepalen van concrete actiepunten:

- Speerpunt 1: Grotere instroom van bèta- technologiediplomeerden in de topsectoren
- Speerpunt 2: Continue afstemming onderwijs – arbeidsmarkt
- Speerpunt 3: Binden, boeien en ontwikkelen van bèta- en technische mensen
- Speerpunt 4: Vergroot het internationaal perspectief op de arbeidsmarkt

Het MB&T is overkoepelend en aanvullend op de HCA's van de topsectoren en vele bestaande programma's. Het plan wordt gezamenlijk uitgevoerd door de topsectoren, het onderwijs en de overheid.

2. Centres of Expertise (CoE) in het hbo

Inhoudelijke zwaartepuntvorming in het hbo is gericht op de versterking van het praktijkgericht onderzoek via publiek-private samenwerking en in combinatie met hoogwaardig onderwijsaanbod. Hierbij gaat het om de focus die hogescholen in een regionaal of thematisch samenwerkingsverband in het praktijkgerichte onderzoek aanbrengen, alsmede om de verbinding die met de regionale arbeidsmarkt wordt gelegd. Aan zwaartepuntvorming kan onder meer worden vormgegeven via Centres of Expertise (CoE). Het doel is ten minste één CoE tot stand te laten komen in de publieke sectoren 'zorg' en 'onderwijs' en één in elke topsector, mits daar behoefte aan blijkt uit de 'Human Capital Agenda's'. Daarnaast is er ook buiten deze publieke en topsectoren ruimte voor CoE's. Er zijn al CoE's in de sectoren chemie, water, automotive, agrofood en tuinbouw & uitgangsmaterialen.

Voor een CoE gelden in elk geval de volgende voorwaarden:

- Het CoE past in het profiel van de instelling; het gaat om integrale zwaartevorming rond onderwijs en onderzoek, gebaseerd op de (economische) zwaartepunten in de regio.
- Er is sprake van co-financiering en publiek-private samenwerking. Voor de CoE's in de zorg en het onderwijs geldt de eis tot co-financiering niet als harde voorwaarde, wel is het een pre als er financiële publiek-publieke samenwerking is.

Gezien de korte termijn waarop de voorstellen moeten worden ingediend, kan een deel van de uitwerking in 2013 plaatsvinden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het maken van een business-plan, de concretisering van de private financiering en het opstellen van een begroting. Wel dient de instelling al in haar voorstel aannemelijk te maken dat het perspectief dusdanig is dat zij in 2013 aan deze voorwaarden kan voldoen. Een positieve *midtermreview* is voorwaarde voor toekenning van de tweede tranche van twee jaar in 2015 en 2016.

3. EU-programma's: 'Horizon 2020' en 'Erasmus for all'

De RC verwacht dat instellingen hun ambities mede zullen formuleren in het licht van de nieuwe EU-programma's voor onderzoek⁹ ('Horizon 2020') en onderwijs¹⁰ ('Erasmus for all'). 'Horizon 2020' is het EU-kaderprogramma voor onderzoek en innovatie dat zal lopen van 2014 tot 2020 en dat alle bestaande EU-middelen voor onderzoek en innovatie bundelt. Daarbij gaat het onder meer om het kaderprogramma voor onderzoek, de innovatiegerelateerde maatregelen van het kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie en het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie (EIT). In 'Horizon 2020' worden middelen uitgetrokken voor onderzoek naar de grote maatschappelijke uitdagingen in Europa (de *grand challenges*):

- gezondheidszorg, demografische veranderingen en welzijn;
- voedselveiligheid, duurzame landbouw, marien en maritiem onderzoek en de bio-economie;
- veilige, schone en efficiënte energie;

- slim, groen en geïntegreerd vervoer;
- klimaatbeleid, hulpbronefficiëntie en grondstoffen;
- inclusieve, innoverende en veilige samenlevingen.

De focus ligt sterk op excellentie in onderzoek, maar de middelen voor 'Horizon 2020' zijn vooral ook bedoeld om nieuw gegenereerde kennis om te zetten in technologische doorbraken. Met het programma wordt een sterke impuls gegeven aan de *European Research Council* (ERC), het onderzoek inzake toekomstige en opkomende technologieën (Future and Emerging Technologies - de FET Flagship Initiatives), opleidings-, mobiliteits- en carrièreperspectieven voor jong talent (o.m. de Marie Curie-acties) en het EIT. Internationale samenwerking in onderzoek is daarbij essentieel. Netwerkvorming, publiek-private partnerschappen in onderzoek en openstelling van grootschalige onderzoeksinfrastructuur zullen daarom in 'Horizon 2020' worden bevorderd.

Internationalisering is ook het doel van 'Erasmus for All' (E4A). Dit nieuwe, zeven jaar durende programma van de Europese Unie voor onderwijs, opleiding, jeugd en sport, zal alle huidige EU- en internationale regelingen verenigen – en sterk verruimen – op het gebied van de bevordering van studeren in het buitenland door studenten in het hoger onderwijs en praktijkstagesstudenten. Ook docenten, onderwijsinstellingen en ondernemingen kunnen een beroep doen op E4A. De RC is van mening dat zowel in 'Horizon 2020' als 'Erasmus 4 All' kansen liggen voor Nederlandse hogeronderwijsinstellingen.

4. Sectorplannen

In de strategische agenda en de hoofdlijnenakkoorden zijn in elk geval de volgende sectoren benoemd met afspraken of plannen die een rol kunnen spelen bij de herordening van het onderwijs- en/of onderzoeks aanbod.

Wo:

- Geesteswetenschappen (wo, 2008)
- Natuur- en scheikunde (wo, 2010)
- Technologie / drie TU's (wo, 2004 en 2011)
- Alfa- en gammawetenschappen (SA en HLA, 2011)

Hbo:

- Hbo Noord Nederland 2010-2015 (2010)
- Kunstvakonderwijs (hbo, 2011)
- Sectorale verkenning hbo techniek in bedrijf (hbo, 2011)
- Sectorale verkenning gezondheidszorg (hbo, gepland in 2012)
- Hoger agrarisch beroepsonderwijs 2011-2015 (2011)
- Sectorale agenda Lerarenopleidingen (voorjaar 2012)

De RC zal bij haar beoordeling aandacht schenken aan de wijze waarop een instelling eventuele concrete uitwerkingen voorstelt die aansluiten bij sectorplannen¹¹. Plannen die al via een sectorcommissie of regieorgaan geïmplementeerd en gemonitord worden hoeven niet uitgebreid terug te komen in de prestatieafspraken. De RC verwacht wel dat de instellingen met hun profilering aansluiten bij deze plannen. Ook kan het zijn dat de ambitie van de instelling verder reikt dan in het sectorplan is afgesproken door bijvoorbeeld een relatie te leggen met topsectoren of verdergaande samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Bij plannen of verkenningen waar (nog) geen beleidsreactie van de overheid beschikbaar is, is het niettemin denkbaar dat instellingen daarbij rekening houden.

Specifiek voor het kunstvakonderwijs geldt dat er 1 april 2012 een inhoudelijke verdieping van het sectorplan beschikbaar komt. De instellingen moeten uitvoering

geven aan deze verdieping in hun prestatieafspraken. De RC betreft bij de beoordeling in hoeverre de instellingen aansluiten bij de inhoudelijke verdieping en het sectorplan.

Noten

¹ Smart: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden

² Voor een volledige taakomschrijving, zie Besluit van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 28 februari 2012, nr. HO&S/355166, houdende instelling van de Commissie voor kwaliteit, profilering en valorisatie in het hoger onderwijs en onderzoek, kortweg de Reviewcommissie hoger onderwijs en onderzoek (Instellingsbesluit Reviewcommissie hoger onderwijs en onderzoek)

³ In het vervolg van deze notitie wordt waar de staatssecretaris (van OCW) staat tevens de minister van EL&I bedoeld voor wat betreft het groene onderwijs en onderzoek.

⁴ Voor de OU zullen deels andere indicatoren gelden. De OU is een universiteit met een eigen taak en positie in het hogeronderwijsbestel. Ook de OU is uitgenodigd om in het kader van het hoofdlijnenakkoord met de universiteiten een voorstel voor een prestatieafspraken voor te leggen. In de brief van 23 december 2011 aan de Tweede Kamer met zijn beleidsreactie op het advies van het internationaal review panel Open Universiteit schetst de staatssecretaris enkele hoofdlijnen voor de toekomst van de OU. Bij de beoordeling van het voorstel van de OU houdt de reviewcommissie rekening met deze hoofdlijnen. In het overleg met de OU is vastgesteld dat de verplichte indicatoren voor de voorwaardelijke financiering niet goed passen bij de eigen aard van de OU. De OU heeft ruimte gekregen om eigen indicatoren voor onderwijskwaliteit/excellentie, studiesucces en organisatorische maatregelen voor te stellen (beargumenteerd en gevalideerd).

⁵ Nationale Studentenenquête, 2011

⁶ http://www.eric-project.nl/nwohome.nsf/pages/NWOA_6TZJ28

⁷ Beleidsreactie advies commissie Associate degree over aanpak definitieve invoering Associate-degreeprogramma's in het hbo, brief van Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan de voorzitter van de Tweede Kamer, Den Haag, 20 december 2011

⁸ Uitgebreide informatie over de topsectoren is te vinden op: <http://www.top-sectoren.nl/>

⁹ Mededeling van de Europese Commissie over het komende Kaderprogramma 'Horizon 2020' (2014-2020), waarin o.a. de *societal challenges* centraal staan:
[http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/proposals/com\(2011\)_808_final.pdf](http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/proposals/com(2011)_808_final.pdf)

Een belangrijk instrument van dit komende Kaderprogramma zijn de zogenaamde European Innovation Partnerships (EIP's). Daar loopt nu reeds een pilot op het gebied Active and healthy ageing. http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm?section=active-healthy-ageing. In de komende periode worden er nieuwe EIP's gelanceerd op de gebieden Raw Materials, Sustainable Agriculture en Water.

Tenslotte bestaan er nog de zogenaamde Joint Programming Initiatieven. Dit zijn lidstaat-gedreven initiatieven, waarbij de EU-lidstaten proberen op verschillende maatschappelijke uitdagingen hun onderzoekagenda's op elkaar af te stemmen.
http://ec.europa.eu/research/era/areas/programming/joint_programming_en.htm

Het lopende EU-Kaderprogramma 7 (2007-2013) voor onderzoek en technologische ontwikkeling valt uiteen in vijf onderdelen.

1. Cooperation: thematisch ingedeeld, grootste onderdeel van KP:

http://cordis.europa.eu/fp7/cooperation/home_en.html

2. Ideas: European Research Council (ERC) ter stimulering van excellent grensverleggend onafhankelijk onderzoek <http://erc.europa.eu/about-erc/mission>

3. Capacities: o.a. International Cooperation, waarin contacten met instellingen uit landen buiten de EU gestimuleerd worden. <http://ec.europa.eu/research/iscp/index.cfm>

4. People: Marie Curie beurzen ten behoeve van mobiliteit van individuele onderzoekers
http://cordis.europa.eu/fp7/people/home_en.html

5. Euratom, : Europese samenwerking op het vlak van nucleair onderzoek
http://cordis.europa.eu/fp7/euratom/home_en.html

¹⁰ Erasmus for all: <http://ec.europa.eu/education/erasmus-for-all/>

Modernisation of Europe's higher education systems (September 2011):
http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1320_en.htm

---

Naast het Kaderprogramma (DG Research & Innovation) is met name ook het EIT (DG Education) van belang, waardoor de kennisdriehoek gestimuleerd wordt. <http://eit.europa.eu/>

¹¹ Sectorplannen zijn te vinden op:

- Natuur- en scheikunde: www.nwo.nl/nwohome.nsf/pages/NWOP_85YBRC
- Technologie (TU's): http://www.3tu.nl/uploads/media/3TU_sectorplan_2011-2015.pdf
- Geesteswetenschappen: www.regiegeesteswetenschappen.nl
- Lifesciences: http://www.lifesciences2020.nl/download/4/partners_in_de_polder.pdf
- Hbo-techniek (2008) URL: http://www.hbo-raad.nl/hbo-raad/publicaties/doc_view/1035-investeringsplan-commissie-de-boer?tmpl=component&format=raw
- Strategische Onderzoeksagenda Nanotechnologie, (gedrukte versie): NNI (Nederlands Nano Initiatief)
- Masterplan toekomst wiskunde:
[http://www.nwo.nl/files.nsf/pages/NWOA_7P7KRY/\\$file/low_res_masterplan_toekomst_wiskunde_LR.pdf](http://www.nwo.nl/files.nsf/pages/NWOA_7P7KRY/$file/low_res_masterplan_toekomst_wiskunde_LR.pdf)
- Sport: <http://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=5058>
- Noord-Nederland: <http://www.sectorplannoord.nl/over-sectorplan-noord/>
- Zeeland: <http://www.bmc.nl/onderwijs/adviesrapport-kerend-tij-taskforce-zeeland>
- Hoger agrarisch onderwijs: http://www.groenonderwijs.nl/dossierdownloads/Sectorplan_HAO_03_2011.pdf
- Kunstvakonderwijs: sectorplan http://www.hbo-raad.nl/hbo-raad/publicaties/doc_view/1416-sectorplan-kunstvakonderwijs-focus-op-toptalent?tmpl=component&format=raw; en beleidsreactie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/10/24/beleidsreactie-sectorplan-kunstvakonderwijs-focus-op-toptalent.html>
- Sectorale agenda lerarenopleidingen: nog niet beschikbaar
- Strategische verkenning nieuwe biologie (KNAW)
http://www.knaw.nl/Content/Internet_KNAW/publicaties/pdf/20111028.pdf
- Nationaal plan toekomst onderwijswetenschappen en beleidsreactie (januari 2011):
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/02/10/nationaal-plan-toekomst-onderwijswetenschappen.html>
Advies 'Wetenschap en Vakmanschap, onderzoek voor en met de onderwijspraktijk'
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2012/01/09/wetenschap-en-vakmanschap-onderwijs-onderzoek-voor-en-met-de-onderwijspraktijk.html>
- Relevant document: Agenda 2020, visie op het aardwetenschappelijk onderzoek
http://www.knaw.nl/Content/Internet_KNAW/publicaties/pdf/20101026.pdf